



LE CONSËI DLA PROVINZIA AUTONOMA DE BALSAN - SURADÜDA

1. COMPOSIZIUN DL CONSËI PROVINZIAL

2. DORADA DL'INCÍARIA – TOMADA DAN TËMP

3. MODALITËS DE LÎTA

3.1 Prefaziun

3.2 Regolamentaziun varënta

4. LES FUNZIUNS DL CONSËI PROVINZIAL

4.1 La funziun legislativa

4.2 La funziun de creaziun (di atri organns dla Provinzia)

4.3 La funziun de control

4.3.1 L'interogaziun cun risposta scritta

4.3.2 L'interogaziun orala sòn argomënc d'atualité

4.3.3 Le dêrt de informaziun y de vijun tla pratica

4.3.4 La comisciun d'inrescida

4.4 La funziun de cooperaziun

4.4.1 La moziun

4.4.2 La moziun por dessëgns de lege

4.5 Les atres funziuns

4.5.1 Nominaziun y designaziun

4.5.2 Tutes de posizun

4.5.3 Contestaziuns dan la Curt costituzionala

4.5.4 Lege-aodanzes y dessëgns de lege-aodanzes ortiades al Parlamënt

4.5.5 Iniziatives por modificaziuns dl Statut d'autonomia

5. DESCUSION Y DEZIJION TL CUNSËI PROVINZIEL

5.1 I orden dl di

5.2 la sentedes che ie publiches

5.3 la descuscion

5.4 la dezijion

5.5 la funziun dl presidënt/dla presidënta

6. I DËRC DLA CUNSELIERS Y DI CUNSELIERS

7. LA UBLIANZES DLA CUNSELIERS PROVINZIELES Y DI CUNSELIERS PROVINZIEI

Le Consèi é le mascim organn rapresentatif y de dezijiun dla Provinzia autonoma de Balsan, le su inanter i organns (i atri organns é la Presidènta o le Presidènt dla Provinzia y la Junta provinziála) a ester espresciun direta dla popolaziun.

Al é na sort de laboratore olache al nasc ideas y propostes por mioré la vita dles zitadines y di zitadins, olache al vègn fat discusciuns y aprovè leges y olache al vègn surandè inciaries importantes.

Porchèl él oportunn aprofondi les conescènzes de chèsc organn politich-rapresentatif important analisan i aspecé de súa composiziun, dla dorada dl'inciaria, dla manira de lité y dles funziuns che al à.

1. COMPOSIZIUN DL CONSÈI PROVINCIAL

Aladò dl articul 48 dl Test unich dles leges costituzionales che reverda le Statut spezial por le Trentin-Südtirol, aprovè cun D.P.R. dl 31 de agost 1972, n. 670, y inultima mudé cun la lege costituzionala dl 31 de jenà 2001, n. 2 (plü tert denominé Statut d'autonomia) é le Consèi dla Provinzia autonoma de Balsan sciöche inçe le Consèi dla Provinzia autonoma de Trènt formè da 35 aconsidèsses y aconsiadus.

2. DORADA DL'INCÍARIA – TOMADA DAN TÈMP

La dorada dl'inciaria dl Consèi provincial é de **cinch agn**. Chèsta spana de tèmp vègn generalmènter tlamada **legislatòra**; ara mèt man le dé dles lites. La lita dl Consèi provincial de Südtirol y chèra dl Consèi Provincial de Trènt vègn tignida le medemo dé. Sce un di dui Consèis provinziài vègn renovè dan tèmp ne romagn chèsc nia tl'inciaria por cin agn, mo ma cina al decurs dla dorada dl'inciaria de cin agn dl Consèi provincial tomè.

Le Statut spezial vèiga danfora la poscibilité che le Consèi provincial pois inçe **tomè** dan tèmp, chèsc ó di dan le decurs dla perioda de cin agn. Le Consèi provincial po tomè cun Decret dl Presidènt dla Republica sce al comèt **aziuns contra la costituziun, violaziuns pesoécs contra la lege o sce al ne remplazèia nia la Junta provinziála o le Presidènt dla Provinzia che à cometü de chèstes aziuns o violaziuns dla lege; al po inçe tomè por motifs de segurèza nazionala.**

Cun le medemo decret de tomada vègnel nominé na comisciun metüda adöm da trèi porsones, che tol i provedimènc che foss de competènza dla Junta provinziála y i provedimènc urgènc, y scrí fora tl tèmp de trèi mèisc lites nöies.

Le Consèi provincial po inçe tomè sce **la maioranza de sü mèmbri dà contemporaneamènter les demisciuns** y sce al resultatèia **imposcibl formè na maioranza tl tèmp de trèi mèisc do les lites**. De te'demisciuns y l'imposcibilité de formè na maioranza te n tèmp iustificabl é sègns de n gran malester y d'enorms conflić inanter i organns dla Provinzia y/o i partis rapresentà tl Consèi provincial; chèsc comporta la nezescité de tigni lites nöies tl tèmp de 90 dis.

I Consèis provinziài de Trènt y de Balsan toma inçe dan tèmp sce le **Consèi regional**, che é formè sciöche an sa dai dui Consèis provinziài, **toma dan tèmp** a gauja de aziuns contra la costituziun o de violaziuns pesoécs contra la lege o sce la Junta regionala o súa presidènta o so presidènt ne vègn nia sostituis por avèi cometü de te'aziuns o violaziuns, o por motifs de segurèza nazionala. Te de te'caji mèsse gnì scrit fora danü les lites por renovè i dui Consèis provinziài che mantègn indere inant sües funziuns cina che al vègn lité i Consèis nüs.

3. MODALITÉS DE LÎTA

3.1 Prefaziun

I articui 47 y 48 dl Statut d'autonomia vèiga danfora che le Consèi provincial vègn lité por la dorada de cin agn adoran le sistem proporzional cun dêrt de lita universal, diret y soçrèt. Les lites de n Consèi provincial nù vègn scrites fora dal Presidènt dla Provinzia y vègn tignides al plù adora la quarta domènia dan y al plù tert la secunda domènia do le decurs dla perioda de cin agn.

L'articul 47 vèiga implü danfora che le Consèi provincial determinèies, cun lege provinciala da aprovè cun la maioranza assoluta de sü mèmberi, en concordanza cun la Costituziun y cun i prinzijs dl ordinamènt iuridich dla Republica y inçe tl respet dles oblianzas internazionales y dles desposiziuns dl Statut d'autonomia, la forma de govern dla Provinzia y insciö inçe les modalitès por la lita dl Consèi provincial.

Le Consèi provincial n'à porater dè fora çiamò degöna lege litala organica mo à messü se limitè a promulghè normes transitories por les lites provinciales dl 26 d'otober 2003.

Aladò dla lege provinciala dl 14 de merz 2003, n. 3 "Desposiziuns sön la lita dl Consèi dla Provinzia autonoma de Balsan por l'ann 2003" èl gnü stabili che por les lites dl Consèi provincial tignides tl'ann 2003 èl da apliché les desposiziuns aladò dla lege regionala dl 8 d'agost 1983, n. 7 y mudaziuns suandèntes, tan inant che ares é compatibles cun les desposiziuns dla lege provinciala nominada. Les lites provinciales dl 26 d'otober 2003 é porchèl gnüdes tignides prinzipalmènter sön la basa dles desposiziuns che à valü çina sègn por la lita dl Consèi regional; chèsc reverda suradöt le sistem de lita y de consequènta l'assegnaziun di scagns.

3.2 Regolamentaziun varènta

Por la lita dl Consèi provincial forma döt le teritore dla Provinzia de Balsan na unica zircostruziun litala.

A lité po jì (**dèrt de lita atif**) dotes les litadèsses y düc i litadus che çina le dé dles lites à compli i 18 agn, che é scriç ite tles listes litalas, che le dé dla publicaziun dl decret d'indiziun dles lites é residènc da cater agn zènta interuziun te n comun dla regiun dl Trentin-Südtirol y à passè la gran pert de chisc cater agn tla Provinzia de Balsan. Tla funziun de aconsiadèssa provinciala o aconsidü provincial po gni lità (**dèrt de lita passif**) dotes les zitadines y düc i zitadins che à compli o complèsc i 18 agn çina al dé dles lites, che é scriç ite tles listes litalas de n comun dla Regiun Trentin-Südtirol y che le dé de publicaziun dl'indiziun dles lites é residènc tl teritore dla regiun.

La partezipaziun ales lites é n dêrt y n dovèi zivich. Vigni zitadina y vigni zitadin à na usc de lista. La usc vègn dada meton na crusc sön le simbol dla lista chirida fora sön le zetola litala. Implü po la litadèssa o le litadü dè jö çina a cater usc de preferènta por candidates o candidac dla lista litada.

Por l'assegnaziun di scagns a vigni lista vègnel parti le numer total dles usc che vel ciafades da dotes les listes cun le numer dles aconsiadèsses assegnades o di aconsiadus assegnà (35) plù dui (porchèl 37) ciafan insciö fora le cuozient lital; fraziuns eventuales dl cuozient lital ne vègn nia tutes en conscidraziun. Spo vègnel assegné a vigni lista tan de scagns co le numer di iadi che le cuozient lital é contignü tles usc arjunte da vigni lista. Sce do la pröma partiziun restel çiamò scagns chir fora l'Ofize de lita zentral inanter la cuantité dles usc restantes de dotes les listes, les plù altes, te n numer anfat al numer di scagns çiamò öc y assegnèia a vigni lista, de chèra che les usc restantes fej pert, n ater scagn. Sce le numer dles usc restantes á anfat vègn le scagn assegné a chèra lista che à ciafè indöt le maiü numer de usc; sce al vègn dant inçe dailò na situaziun de parité spo vègnel trat ala niza. Te chèsta partiziun vègnel inçe trat ite chères listes che n'à nia arjunt deplègn le cuozient lital. Sce cun le cuozient lital determiné chilò dessura le numer total di scagns da assegné ales listes desavalies jiss sura le numer di aconsiadus preodüs o dles aconsiadèsses preodüdes fora (35) vègn les operaziuns fates çiamò n iade cun n cuozient lital nù che vègn calcolè cun la diminuziun dl dividènt de öna na unité (chèsc ó di da 37 a 36).

La lege litala garantësc che almanco un n componënt o öna na componënta dl grup linguistich ladin che cun sü 4,37% rapresentëia le mënder grup linguistich dla Provinzia (le grup linguistich todësch forma le 69,15% y chël talian le 26,47%) röies ite tl Consëi provincial.

L'organisaziun y l'esecuziun dles lites ti speta ala Junta Provinciala y inçe al Ofize de lita zentral che é metü adöm da trëi magistrac y che é inçiasè pro la sënta dla Junta provinciala.

4. LES FUNZIUNS DL CONSËI PROVINCIAL

La funziun prinzipala che le Statut d'autonomia assegnëia al Consëi, avisa sciöche la Costituziun assegnëia al Parlamënt, é l'eserzize dla funziun legislativa: al Consëi ti speta la competënza d'aprovè cun na prozedöra stabilida avisa leges provinciales che regolëia les chestiuns desvalies de competënza dla Provinzia. Dlungia chësta funziun che po gni definida tlassica y tipica de n parlamënt, à le Consëi na ligna de d'atres funziuns avisa tan importantes, che vëgn spiligades chilò dessot.

4.1 La funziun legislativa

La funziun prinzipala dl Consëi provincial é la **legislaziun**. Cîna ala mudaziun dla Costituziun Taliana fata cun la lege costituzionala dl 18 d'otober 2001, n. 3 se partì sö la competënza legislativa dla Provinzia autonoma de Balsan aladò de süa portada, te primara, secundara y terziara te materies dades dant avisa; dötes les atres materies è competënza dl Stat. Sëgn é la situziun invertida. Deperpo che al Stat é resservada na ligna de materies bëgn definida sciöche por ejëmpl la politica estera, la defenjiun, le sistem de valüta, la politica fiscala, l'ordinn public y la segurëza, la iurisdiziun y d'atres, à la Provinzia le podëi d'ativité legislativa te dötes les atres materies. Pro la legislaziun mëss la Provinzia respetè la Costituziun Taliana, le dërt comunitar, les convenziuns internasionales y inçe – te certes materies atribuides ala insciò tlamada legislaziun concurrenta- se tigni ai prinzipls stabilis cun lege statale. L'eserzize de chësta competënza legislativa se manifestëia dantadöt tl'ativité d'ejam y aprovaziun da pert dl Consëi provincial di dessëgn de lege. L'iniziativa de lege ti speta a vigni aconsiadëssa y a vigni aconsiadù, ala Junta provinciala y al popul. Da n punt de odöda formal à düc trëi i sogeç i medemi dërc de iniziativa de lege, deache portan ite n dessëgn de lege, metü adöm da na relaziun d'acompagnamënt y da n test partì sö te articui, mëti a ji la prozedöra complicada de formaziun de na lege provinciala. Les statistiches (nia ma chëres che reverda le Consëi provincial, mo inçe chëres en general) indere desmostra che al é plü saurì poscibl che n dessëgn de lege presentè dal Govern, te nosc caje dala Junta provinciala devëntes efetivamënter na lege che chi presentà dales aconsiadësses o dai aconsiadus o dal popul. Chësc depënd imprömadedöt dal fat che canche al vëgn tratè n dessëgn de lege tl plenum po le Govern se lascè de regola sön la maioranza, che va debojëgn por l'aprovaziun dla lege, y spo dal fat che l'elaboraziun de n dessëgn de lege mët gonot danfora conescënzes tecniches che la Junta provinciala normalmënter à por mirit de sües strotöres, mo che ti mançia sovënz ala singula aconsiadëssa o al singul aconsiadù. Te öna na materia é l'iniziativa de lege ma resservada ala Junta provinciala: sböc dl bilanz y dessëgn de lege finanziaria po ma gni portà ite da d'ara. Vigni proposta de lege mëss gni presentada ala presidënta o al president dl Consëi che l'assegnëia spo por n'ejaminaziun ala comisciun legislativa competënta. Les comisciuns legislative vëgn metüdes adöm tl mëteman de vigni legislatöra dal Consëi provincial che stabilësc inçe le numer y i raiuns de competënza sciöche inçe le numer di mëmbri de vigni comisciun y passa spo ala lita de chisc, tignin cunt dla consistënza di grups linguistics tl Consëi y, tan inant che al é poscibl, dles fraziuns.

Les comisciuns legislative ejaminëia vigni dessëgn de lege che ti é gnü assegné tl tëmp de n terminn determiné portan eventualmënter tl test mudaziuns che vëgn aratades d'ütl. Do che i laürs é gnüs stluc jö mëna la presidënta o le president dla comisciun le dessëgn de lege tl test aprovè dala comisciun indö zoruch ala presidënta o al president dl Consëi adöm a na relaziun scritta. I mëmbri dla comisciun che n'à nia aprovè le dessëgn de lege po presentè na relaziun de mendranza.

Le dessëgn de lege vëgn metü spo dala presidënta o dal president sön l'ordinn dl dé dl Consëi provincial por n control definitiv. Tl plenum dl Consëi, te na sentada ofiziala, vëgnel impröma tigni na discusiun generala sön le dessëgn de lege y spo de regola na debata y na litaziun sön vigni singul articul dl dessëgn de lege cun postes de mudaziuns eventuales presentades dala Junta provinciala o dales aconsiadësses

o dai aconsiadus. Do che düc i articui é gnüs aprovà vègn le dessègn de lege te sùla totalité sotmetù a na litaziun finala socrèta.

Sce pro chësta litaziun vègn le dessègn de lege aprovè vègn la lege provinziála promulgada, zënza na revijiun prezedènta da pert dl Govern, dala Presidènta o dal Presidènt dla Provinzia y spo publicada tl Boletin Ofizial dla Regiun. Ater co sce al vègn dant valch va la lege en forza le 15ejim dé do sùla publicaziun. Tl tèmp de 60 dis po indere le Govern sciurè sö dan dala Curt Costituzionala la chestiun de costituzionalité dla lege provinziála. Chësc dèrt à incè la Provinzia sce ara arata che na lege statala violèies les competènzes dla Provinzia.

4.2 La funziun de creaziun (di atri organns dla Provinzia)

N'atra funziun importanta dl Consèi provinziál, che ti speta deache al é le su organ lité diretamènter dala popul y de consequènza espresciun de sovranité dl popul, é la **lita di atri dui organns dla Provinzia odüs danfora dal Statut**: la presidènta o le presidènt dla Provinzia y la Junta provinziála. Impröma lita le Consèi provinziál a maioranza assoluta de usc la presidènta o le persidènt dla Provinzia y spo, do avèi determiné le numer, i assessurs y les assessuries che forma la Junta provinziála, l'organ esecutif dla Provinzia.

Chësta funziun importanta desfarenzièia tlermènter le Consèi dla Provinzia autonoma de Balsan dai atri consèis regional dantadöt da chi dles regiuns a statut normal che n'à da agn bele nia plü chësta funziun. Tles regiuns a statut normal y te na regiun a statut spezial (la Sicilia) ne vègn nia ma le Consèi regional lité diretamènter dal popul mo incè la presidènta o le presidènt dla regiun. Ala presidènta litada o al presidènt lité diretamènter dal popul ti speta spo la nomina di mèmbri dla junta (al po incè ester porsones che ne fej nia pert dl Consèi regional). Ales regiuns a statut spezial la Valle d'Aosta, le Friuli-Venezia Giulia y la Sardegna sciöche incè ales döes provinzies autonomes de Trènt y Balsan ti é gnü atribui, tres la lege costituzionala dl 31 de jenà 2001, n. 2, le dèrt de regolamentè la forma de govern cun lege regionala o provinziála. A chësta manira pol implü gnì definì les modalitès de lita o de costituziun di organns dla Regiun o dla Provinzia. La vijina Provinzia de Trènt s'à bele sorvi de chësta poscibilité stabilin cun na lege aposta che dlungia le Consèi provinziál vègn incè la presidènta o le presidènt dla Provinzia lité diretamènter dal popul. Chësta desposiziun à bele ciafè aplicaziun en gaujiun dles ultimes lites dl 26 d'otober 2003. Le Consèi dla Provinzia autonoma de Balsan à regolamentè cina sègn cun na lege provinziála aposta ma les lites dl 2003 stlujon fora cun intenziun l'aspet dla forma de govern y chël di raporç inanter i singui organns dla Provinzia. Porchël vègnel ciamò apliché te Südtirol la desposiziun dl Statut d'autonomia aladò de chëra che la Presidènta o le Presidènt dla Provinzia sciöche incè i mèmbri dla Junta (les assessuries y i assessurs) vègn lità dal Consèi provinziál. Te chësc contest vègnel ciamò recordè che n'eventuala lege provinziála sòn la lita dla Presidènta o dl Presidènt dla Provinzia cun dèrt de lita general diret tres la popolaziun mës gnì aprovada dal Consèi provinziál cun na maioranza cualificada de dui terzi dles aconsiadèsses y di aconsiadus.

4.3 La funziun de control

N'atra funziun dèr importanta dl Consèi provinziál é chëra de **control dl'ativité dla Junta provinziála**. La funziun de control vègn eserzitada dales singules aconsiadèsses y dai singui aconsiadus tres interrogaziuns cun resposta scritta y interrogaziuns orales sòn argomènc d'atualité, tres la racoiüda de informaziuns y eventuales comisciuns d'inrescida.

- 4.3.1 **La interrogaziun cun resposta scritta** é le stromènt plü scèmpl y plü adorè da pert dles aconsiadèsses y di aconsiadus por conèsce y controlè l'ativité dla Junta provinziála: al é na **domanda scèmpla en forma scritta intestada al Presidènt dla Provinzia o a n'assessuria o n assessur, por savèi sce valch corespogn ala verité, sce la Junta à ciafè na informaziun, sce la Junta à tut o mina de tó dezijiuns sòn certes chestiuns, o sce al po gnì stlari y splighé l'ativité dl'aministrazion publica**.

La domanda é da fà en forma scritta ala presidènta o al presidènt dl Consèi che la mëna inant ala persona damanada. Chësta mës respogn atira (tl tèmp de 30 dis) y avisa por scrit. Sce al ne vègn nia respognü a na interrogaziun tl tèmp de 60 dis spo li dant la presidènta o le

presidënt dl Consëi la interogaziun tla sentada dl Consëi provinzial suzessiva y inviëia la porsona damanada a dè na resposta tl tëmp de ot dis. La presidënta o le presidënt dl Consëi ortiëia na copia dla interogaziun y dla resposta a dotes les aconsiadësses y a düc i aconsiadus por tuta de conescënza.

4.3.2 **La interogaziun orala sön argomënc d'atualité** che é gnüda tuta sö tl 1993 tl regolamënt intern dl Consëi provinzial é n stromënt che é gnü surantut dal sistem parlamentar inglesc y porchël vëgn chësta interogaziun incë tlamada "question time".

Le regolamënt vëiga danfora che al sides te vigni sessiun dl Consëi provinzial (un n iade al mëis) **na spana de tëmp de 90 menüç rresservada al tratamënt de interogaziuns sön argomënc d'atualité** che vigni aconsidëssa y vigni aconsidü à le dërt de fà ala Presidënta o al Presidënt dla Provinzia y ai mëmbri dla Junta provinziala. Chëstes interogaziuns mëss gnì presentades por scrit almanco dui dis da laür dan la sessiun dl Consëi interessada, mëss ester cörtes (sciöche lim mascim de lunghëza à la presidënza stabili 15 righes scrites a mascinn), mëss **se limité ala domanda obietiva** (al é da evité comentars) **y da iade a iade a öna na situziun che é liada ala funziun publica dla Junta provinziala.**

Intratan le tëmp rresservè al tratamënt de interogaziuns sön argomënc d'atualité al mëteman de vigni sessiun dl Consëi provinzial (les domandes vëgn tratades aladò dl ordinn de presentaziun) li la damananta o le damanant súa domanda. La porsona damanada à trëi menüç de tëmp por respogne y ala fin proponn l'aconsidëssa o l'aconsidü dui menüç por na replica eventuala. Interogaziuns a chères che an ne po nia respogn o por mançianza de tëmp o por l'assënza iustificada dla damananta o dl damanant o dla porsona damanada mëss gnì respognüdes por scrit tl tëmp de cin dis dal dé dla sentada.

4.3.3 Por podèi eserzitè deplëgn sües funziuns à vigni aconsiadëssa y vigni aconsiadü debojëgn de tröpes **informaziuns, de daç y ates**. Al é tler che le contat cun les zitadines y i zitadins é la pröma fontana de informaziuns por les aconsiadësses y i aconsiadus y rapresentëia incë la miü poscibilitè por cöie adöm minunghes, inresci bojëgns, lamentanzes, critiches y faç. Mo gonot ne basta chëstes informaziuns o chisc daç nia, les informaziuns é framentares y mëss gnì reodüdes y confrontades. Porchël defënn l'ordinamënt iuridich le dërt dles porsones litades de se procuré y ghiré informaziuns, daç y ates incë sön tru istituzional. L'articul 109, coma 2, dl regolamënt intern dl Consëi provinzial desponn de chësc vers: "Les aconsiadësses y i aconsiadus à le dërt de ciafè atira dal'aministrazion provinziala sciöche incë dai organns y dai ënc o eserzizi subordinà les informaziuns de üt por l'eserzize de so mandat. La domanda por informaziuns, ates y daç é da fà aladò dles competënzes ala Presidënta o al Presidënt dla Provinzia o al'assessuria competënta o al assessur competënt." L'articul 8 dl decret dl Presidënt dla Junta provinziala dl 16 de jügn 1994, n. 21 ("Regolamënt por discipliné l'eserzize dl dërt d'azès ai documënc aministratifs y dl tratamënt di daç personai") reprodüj avisa la desposiziun dl regolamënt intern dl Consëi provinzial y sotrissëia che les aconsiadësses y i aconsiadus à le dërt d'azès ales deliberaziuns dla Junta provinziala adotades en via ordinaria, de control o de verda y incë ai decreç dles assessuries y di assessurs; chësc dërt po incë gnì eserzitè tres na domanda orala pro la strotöra organizativa, che i tëgn sö en original.

4.3.4 N ater stromënt important d'ispeziun y control dl'ativité dla Junta provinziala é l'istituziun de na **comisciun d'inrescida**. Chësta vëgn istituida sön domanda motivada de almanco n chert di mëmbri dl Consëi, chësc ó di de almanco 9 aconsiadësses y aconsiadus. Te chësta comisciun é rapresentada vigni fraziun dl Consëi provinzial cun n mëmber nominé. Tla domanda scritta ala presidënta o al presidënt dl Consëi provinzial mëssel gnì dè dant l'argomënt da inresci. Pro litaziuns eventuales tla comisciun à vigni mëmber tan de usc sciöche la fraziun à mëmbri. La comisciun d'inrescida se procurëia stlarimënc, informaziuns y documënc che reverda la chestiun da inresci y presentëia al Consëi, do avèi stlüt jö i laürs, na relaziun sön les contlujuns y i resultaç arjunc. Ara po incë presentè propostes.

4.4 La funziun de cooperaziun

Le Consèi provinzial eserzitèia la funziun de dè indicaziuns por sües ativitàs ala Junta provinziala dandadöt tres **moziuns y moziuns por i dessègns de lege provinziala** (ordinn dl dé).

4.4.1 La moziun é n at dl Consèi provinzial cun le fin de dè ala Junta provinziala determinades indicaziuns politiches, n documènt che vigni aconsiadèssa o vigni aconsidù po presentè por arjunje na debata y na deliberaziun dl Consèi provinzial sòn na certa chestiun. Nia lasciades pro ne vègn moziuns scrites te na forma ofenosa o che ne toca nia o che reverda argomènc che ne interessèia nia diretamènter les zitadines y i zitadins de Südtirol. La moziun é porchèl n stromènt tlassich por dè indicaziuns politiches. Tla pert deliberativa de na moziun vègn la Junta provinziala tla maiù pert di caji obliada o inviada a operè te na certa manira o a adotè provedimènc determinà. Datrai vègn chësc stromènt inçe adorè por provochè n iudize al intern dl Consèi sòn n problem determiné nia de pertinènza strènta dla Junta provinziala, mo dl Consèi (y de sü organns) o d'atri ènc y istituziuns (Govern, Parlamènt, Uniun europeica) a chi che al ti vègn lascè al savèi la dezijiun dl Consèi cun l'invit a se dè jö cun la chestiun presentada.

La presidènta o le president dl Consèi é obliè a mète en evidènza i impègns lià ales moziuns aprovades y a informè i sogec competènc di eventual terminns da tigni ite.

Na forma particolare de moziun é la **moziun de desfidènza** che por súa particularité é da conscidré plütosc n stromènt de control y verificaziun dl Consèi provinzial che n stromènt de cooperaziun politica. La moziun de desfidènza é n at politich particular cun chël che **al vègn metü en discussiun dan dal Consèi le raport de crèta danter le Consèi instès y le President dla Provinzia, dōta la Junta provinziala o i singui mèmberi de chësta** (o inanter Consèi y presidènta o president dl Consèi, döt l'ofize de presidènza dl Consèi o i singui mèmberi de chësc). Por chësta particularité y por alzè fora les consequènzes speziales che l'aprovaziun de na moziun de desfidènza comporta él odü danfora, por portè ite y tratè na moziun de desfidènza, condiziuns plü rigoroses che por na moziun "normala". Na moziun de desfidènza mës ester motivada y gnì sotescrita da almanco 5 aconsiadèsses o aconsidus deperpo che na moziun "normala" po gnì presentada inçe ma da öna n'aconsiadèssa o da un n aconsiadù. Implü n'é pro na moziun de desfidènza nia ametü na prozedöra d'urgènza y la litaziun mës gnì fata cherdan sö por inom, ater co sce cin aconsiadèsses o aconsidus se damana na litaziun socrèta.

4.4.2 **Pro na moziun por n dessègn de lege (ordinn dl dé)** se tràtera de n documènt politich che ti somèia a na moziun y che se desfarenzièia dala moziun ma por via che ara é portada ite te na prozedöra de legislaziun. Denant che al vègnes stlüt jö la debata generala sòn n dessègn de lege po vigni aconsiadèssa y vigni aconsidù presentè çina a trèi moziuns (ordinn dl dé) che reverda la chestiun tratada. Na moziun por n dessègn de lege po avèi sciöche fin chël de dè ala Junta provinziala istruziuns por l'aplicaziun dla lege tratada; ara po inçe tó ite d'atri temesc a condiziun che ai reverdes le contignü dl dessègn de lege che vègn tratè.

Sciöche pro les moziuns à la presidènta o le president dl Consèi inçe pro les moziuns por n dessègn de lege (ordinn dl dé) la competènza de mète en evidènza i impègns lià ales moziuns aprovades y informè i sogec competènc di eventual terminns da tigni ite.

4.5 Les atres funziuns

Dlungia les funziuns legislative, de creaziun, de control y de cooperaziun à le Consèi provinzial na ligna de d'atres funziuns che ti vègn surandades dal Statut d'autonomia o da leges statales o provinziales. Chèstes funziuns po gnì sintetisades insciö:

- nominaziun y designaziun;
- tutes de posiziun;

- contestaziuns dan la Curt costituzionala;
- lege-aodanzes y dessëgns de lege-aodanzes ortiades al Parlamënt;
- initiatives por la modificaziun dl Statut d'autonomia.

4.5.1 Nominaziun y designaziun

La **nominaziun** y la **designaziun** é espresciuns concretes dla competënza dl'aministrazion publica de designé na porsona titolara de n'inciaria. Inanter nominaziun y designaziun él indere na desfarënza sostanziala: pro la nominaziun vëgn na inciaria surandada tres na dezijiun direta da pert dl'aministrazion provinziala (te chësc caje dal Consëi), pro la designaziun ti speta bëgn al'aministrazion (te chësc caje al Consëi) la individuaziun dla porsona por n ofize determiné o por na certa inciaria, mo la surandada ofiziala vëgn fata tres n at de nominaziun da pert de n ater soget privat o publich.

La competënza dl Consëi a nominé porsones sciöche titolares de ofizi determinà o a les designé por inciaries determinades é scritta en pert te desposiziuns specifiches dl Statut d'autonomia y tles normes d'atuaziun relatives (generalmënter por nominaziuns y designaziuns de na certa relevënza istituzionala sce an conscidreia che le Consëi é l'organn rapresentatif dla Provinzia de majera importancia) y en pert te leges provinziates y statales.

Danter les nominaziuns y les designaziuns de competënza dl Consëi provincial vëgnel dantadöt indiché:

- la nominaziun de 2 comëmbri dla comisciun paritetica di sis y di dodesc aladô dl articul 107 dl Statut d'autonomia;
- la designaziun de 7 comëmbri dla comisciun permanëta por i problems dla Provinzia de Balsan (istituida pro la presidënza dl Consëi di Ministri) aladô dla mosöra 137 dl Pachet;
- la nominaziun de 3 mëmbr di comitè de consëns inanter Stat y Provinzia aladô dl articul 13 dl D.P.R. n. 752/1976;
- la nominaziun dla defensuria popolar o dl defensur popolar aladô dla lege provinziala dl 10 de messè 1996, n. 14;
- la nominaziun de meses les vicares y de mec i vicari (4) dl Tribunal aministratif regional – seziun autonoma de Balsan aladô dl D.P.R. n. 426/1984, y mudaziuns y integraziuns suandëntes;
- la nominaziun de 4 mëmbr di Comitè provincial por les comunicaziuns (Corecom) aladô dla lege provinziala dl 18 de merz 2002, n. 6;
- la designaziun de 3 mëmbr efetifs y 3 mëmbr suplënc respetivamënter tla comisciun zircoscrizionala dles lites sides de Balsan che incé dles sotcomisciuns de Balsan, Porsenù, Bornech, Maran y Solaneres;
- la designaziun de na rapresentanta o de n rapresentant o de de plù rapresentantes y rapresentanc dl Consëi provincial de Südtirol te presidënzes, ti consëis d'aministrazion, ti collegiums di controlacunc, tles consultes, tles comisciuns o ti comitès che é gnüs istituis pro l'aministrazion provinziala (te valgügn caji ti speta le dërt de fà propostes ala mendranza politica).

Pro dotes les nominaziuns y designaziuns vëgnel apliché la litaziun socrëta.

4.5.2 Tutes de posiziu

Aladô dl articul 103, coma 3, dl Statut d'autonomia mëss i proieç de modificaziun dl Statut instës, de iniziativa governativa o parlamentara gnì comunicà dal Govern al Consëi provincial che mëss tó posiziu tl tēp de 2 mëisc.

Le regolamënt intern dl Consëi vëiga danfora che les domandes de modificaziun dl Statut che é gnüdes menades inant dal Govern vëgnes dades sö dala presidëta o dal president dl Consëi por na verificaziun a na comisciun speziala che é gnüda istituida a mëteman dla legislatöra y che é metüda adöm da dotes les porsones che presidëia na fraziun o da porsones autorisades.

La comisciun mëss fà na relaziun al Consëi tl tēp di 20 dis suzessifs fajon na proposta dla deliberaziun da tó cun na tuta de posiziu positiva o negativa, na tuta de posiziu positiva cun anotaziuns o na tuta de posiziu positiva, a condiziu de surantó tl test dla domanda les mudaziuns proponüdes dal Consëi.

N'atra tuta de posizium, inçe sce nia tipica, mëss le Consëi dè jö por cí che reverda i dui magistrać dl Tribunal aministratif regional - seziun de Blasan, che fej pert dl grup linguistich todësch y che mëss gni nominà dal Stat. Le D.P.R. dl 6 de auri 1984, n. 426, y mudaziuns y integraziuns suandëntes, vëiga danfora che la nominaziun de chisc magistrać vëgnes fata cun l'aprovaziun dl Consëi provincial de Südtirol. Inçe sce la deliberaziun dl Consëi provincial de Südtirol é na deliberaziun de consëns se tràtera indiretamënter de na tuta de posizium dl Consëi sön na proposta nominativa formala da pert dl Stat.

4.5.3 Contestaziuns dan la Curt costituzionala

La Provincia autonoma de Balsan, aratan che na lege dl Stat, dla Regiun Trentin Südtirol, dla Provincia autonoma de Trënt y de d'atres regiuns ferësces sües competënzes legislatives o le prinzip de sconanza dles mendranzes linguistiches à le podëi de contestè la lege relativa dan la Curt costituzionala. Chësta desposizium é importante por la sconanza dles competënzes garantides dala Constituziun y dal Statut d'autonomia. Al mëss gni fat la proposta de contestaziun da pert dla Presidënta o dl Presidënt dla Provincia sciöche rapresentant legal dla Provincia instëssa, do che le Consëi provincial à deliberé. Deache le tëmp por fà recurs é valgama püch (60 dis dala publicaziun dla lege che dess gni contestada) vëgnel adotè tla pratica la prozedöra suandënta: la deliberaziun de contestaziun, che à la funziun de sostëgn pro le recurs presentè dala Presidënta o Presidënt dla Provincia, vëgn adotada dala Junta provinciala y spo ratificada dal Consëi provincial. Chësta pratica se basëia sön na norma specifica dl Statut d'autonomia (articul 54, coma 1, zifra 7) che atribuësc ala Junta en caje d'urgënza le podëi de adotè provedimënc de competënza dl Consëi; chisc mëss indere gni ratificà dal Consëi tla pröma sentada suzessiva. Tl caje che le Consëi ne ratificass nia la deliberaziun dla Junta provinciala gniss le recurs, bele presentè ala Curt costituzionala, detlarè ilezit por defet de legitimaziun da pert dla porsona che l'à presentè, che ó di da pert dla Presidënta o dl Presidënt dla Provincia.

4.5.4 Lege-aodanzas y dessëgns de lege-aodanzas ortiades al Parlamënt

Le Consëi provincial sciöche mascim organn dla Provincia po se fà portausc di bojëgns y di dejiders dla popolaziun de Südtirol inçe te chi cíamps che n'é nia de süa competënza mo de chëra dl Stat. I stromënc iuridics a süa desposizium por chisc fins é la **lege-aodanza** y le **dessëgn de lege-aodanza**.

Cun **lege-aodanza él da intène la domanda motivada de intervënt dl Parlamënt zënza n test articolé menada ite da almanco döes aconsidësses o dui aconsidus.**

Le tratamënt dles lege-aodanzas vëgn fat aladò dla prozedöra de tratamënt dles moziuns.

Le dessëgn de lege-aodanza rapresentëia l'eserzize dla iniziativa legislativa aladò dl articul 71 dla Constituziun. Chësta desposizium dla Constituziun vëiga danfora che i Consëis regional po tó pert al'ativité de legislaziun dl Stat presentan dessëgns de lege ales Cíamenes te cíamps de competënza logicamënter dl Stat. Tres la reforma dl Statut d'autonomia él gnü slarié fora chësta competënza, che è impröma rësservada al Consëi regional, ai Consëis dles Provinzies autonomes de Trënt y Balsan.

Le dessëgn de lege-aodanza mëss gni presentè da almanco 2 aconsidësses o aconsidus y mëss **revardè materies nia de competënza dla Provincia** (sce no fóssel pö n dessëgn de lege provinciala), **mo de interès particular por la Provincia.**

Le tratamënt di dessëgns de lege-aodanzas vëgn fat aladò dla prozedöra de tratamënt di dessëgns de lege provinciala.

Les lege-aodanzas y i dessëgns de lege-aodanza aprovà dal Consëi vëgn ortià dala presidënta o dal presidënt dl Consëi ala Presidënta o al Presidënt dla Provincia che i mëna al Govern por la presentaziun ales Cíamenes.

Por cí che reverda la prozedöra por le tratamënt dles lege-aodanzas y di dessëgns de lege-aodanza te chëra Cíamena dl Parlamënt a chëra che ai é gnüs presentà dal Govern, pon di che la sóra desposizium a nivel di regolamënc parlamentars che po gni aplicada al'ejaminaziun dles lege-aodanzas é le regolamënt dl Senat che vëiga danfora, che ares po gni assegnades, do na comunicaziun aladò al plenum, ala comisciun competënta por chëra materia; sce les lege-aodanzas reverda materies che é oget di dessëgns de lege pendënc pro la comisciun vëgneres tratades deboriada. Inultima él odü danfora che so tratamënt vëgnes stlüt jö o cun na relaziun al plenum o cun na rësoluziun cun chëra che le Govern vëgn invié a tó provedimënc adatà. Por cí che reverda indere i dessëgns de lege aprovà dal Consëi regional o dai Consëis

provinziai dla Provinzia autonoma de Trënt y Balsan ne contëgn i regolamënc parlamentars degönes desposiziuns particulares sura le tratamënt. Porchèl vëgnel apliché la prozedöra ordinaria preodüda por le tratamënt de dessëgn de lege.

4.5.5 Iniziatives por modificaziuns dl Statut d'autonomia

Le Statut d'autonomia é na lege a nivel costituzional y porchèl na mudaziun eventuala se damana na prozedöra complicada odüda avisa danfora tla Costituziun y tl Statut instës.

Le dërt de iniziativa por modificaziuns dl Statut d'autonomia ti speta al Consëi regional che n'èserzitëia porater nia chèsc dërt tres na iniziativa direta, mo apëna do na proposta concordanta di Consëis dles Provinzies autonomes de Trënt y Balsan. Le Consëi provincial de Südtirol po porchèl invié ia la prozedöra por modifiché le Statut d'autonomia; al é dessigü chèl organn che po valuté miù l'utilité y la portada dles mudaziuns.

Les domandes de modificaziun dl Statut d'autonomia po gnì presentades da vigni aconsiadëssa y aconsiadù y dala Junta provinciala.

Na te'domanda é metüda adöm da n test parti sö te articui cun na realziun d'acompagnamënt. L'ejaminaziun dla proposta vëgn tignida sides tla comisciun speziala, metüda sö al mëteman de vigni legislatöra y che é componüda da dötes les porsones che presidiëia na fraziun o da porsones autorisades, che tl Consëi aladò dla prozedöra por le tratamënt de dessëgn de lege. Sce la domanda vëgn aprovada dal Consëi vëgn la deliberaziun ortiada al Consëi dla Provinzia autonoma de Trënt (che à le medemo dërt de iniziativa) y al Consëi regional (a chèl che al ti speta la deliberaziun formala de iniziativa legislativa söla basa dles döes propostes di Consëis provinciali).

L'iniziativa por mudé le Statut d'autonomia ti speta inçe al Govern y a vigni comëmber dl Parlamënt tres la presentaziun de n dessëgn de lege costituzionala corespognënt.

Le Statut d'autonomia vëiga danfora che chisc proiec de modificaziun dl Statut presentà o dal Govern o dai comëmbri dl Parlamënt mëss gnì comunicà al Consëi regional y ai Consëis provinciali de Trënt y Balsan che mëss dè jö sües tutes de posiziuon tl tëmp de 2 mëisc.

Dan dala deliberaziun da pert dl Consëi provincial vëgn i proiec ejaminà da na comisciun speziala de chëra che al fej pert les presidëntes o i presidënc dles fraziuns (la comisciun mëss fà na relaziun al Consëi tl tëmp de 20 dis lauran fora na proposta de deliberaziun) y dedò dal Consëi che mëss dè jö na tuta de posiziuon tl tëmp de 60 dis: na tuta de posiziuon positiva o negativa, na tuta de posiziuon positiva cun anotaziuns o na tuta de posiziuon positiva, a condiziuon de surantó tl test dla domanda les mudaziuns proponüdes dal Consëi. La tuta de posiziuon dl Consëi, inçe sce ara ne liëia nia, rapresentëia tla prozedöra parlamentara por na revijiun de na lege costituzionala sciöche le Statut d'autonomia, na funziun importanta por garanti l'autonomia y n vare prozedural relevant: tres la domanda de tuta de posiziuon tol le Parlamënt a conescënza le punt de odüda dl organn plü rapresentatif dla popolaziun che é diretamënter interessada dala proposta de mudaziun dl Statut.

5. Descuscion y dezijion tl Cunsèi provinziel

Uni pruzedura de descuscion y dezijion tl Cunsèi provinziel se desferenzieia per gauja dla particulariteies dla cuestions singules che vèn tratades. La pruzedura ududa danora tl regulament dl Cunsèi o scenó dal coleghium di presidènc/dla presidèntes dla frazioms se muda aldò che la va, per ejèmpl, de rujené de n dessèni de lege o de na mozion o che n à da numiné zachei o da fé l inuem de zachei per na ncèria da sèurandé.

Purempò iel mesun avèi **na regulamentazion generela y n valguna regules de garanzia che vel per duta la pruzedures dl Cunsèi**. I argumènc de chèsta regulamentazion generela che à na mpurtanza particulera tla pruzedura y che merita perchël de unì cunscidrei plu avisa ie:

- l orden dl di
- la sentedes che ie publiches
- la descuscion
- la dezijion
- la funzion dl presidènt/dla presidènta

5.1 L orden dl di

L Cunsèi provinziel ne possa nia, aldò dl articul 62, coma 1 dl regulament dl Cunsèi, rujené o tò dezijions sun cuestions che ne n'ie nia ududes danora tl orden dl di. L orden dl di ie na lista dla cuestions, cun n numer damprovia, sun chèles che l Cunsèi à da rujené y/o da tò dezijions ntan na senteda o sescion. L vèn metù adum dal presidènt/dala presidènta dl Cunsèi y l ti vèn fat avèi a duc i cunselieres y a duta la cunselieres deberieda cun la cherededa almancul 5 dis da lèur dan la senteda o dan l scumenciamènt dla sescion.

L orden dl di ie na garanzia acioche uni cuestion vènie trateda damprovia y nsci che i lèures vènie fac sciche l toca. N possa l mudé mé tres pruzedures particuleres ududes danora tl regulament dl Cunsèi y che te cër caji se damanda nce che maiuranzes cualifichedes sibe a una. L Cunsèi provinziel possa nstès njunté na cuestion nueva tres na vela sucrèta y cun la maiuranza de 2/3 de chèi che ie iló o l possa nce tò la dezijion, cun la maiuranza scèmpla, de tò tres dant una na cuestion dl orden dl di mpede n'otra. Chèsc suzed do la rata dinrer y mé te caji straudineres o per gauja de situazioms unides a se l dé a d'infal. Sce n se noza massa suvènz y zènza pensé do de chisc mesuns udui danora tl regulament dl Cunsèi, dantaldut da pert dla maiuranza, manacen alalongia de disturbé che i lèures vede damprovia regularmènter y l èssa na fazon negativa sun la relazion danter maiuranza y mendranza pulitica.

5.2 La sentedes ie publiches

La sentedes dl Cunsèi provinziel ie daviertes a duc. Chèsta norma ora dl regulament dl Cunsèi garantèsc l prinzip che i pruzedimènc de dezijion dl Cunsèi sibe davièrc a duc. La ie la garanzia dla democrazies modernes y auza ora l liam particuler danter l popul y si parlamènt te na democrazia ulache l prim vèn reprejentà tres l segundo. L Cunsèi provinziel possa tò la dezijion de se ancunté te na senteda sucrèta mé canche l à da nfé cun cuestions sun na persona. Na senteda sucrèta vèn a se l dé dinrer y tla storia dl Cunsèi dla Provinzia autonoma de Bulsan nen iel mé puec caji.

I lèures de na nduneda legislativa coche l Cunsèi provinziel ie coche bele dit davièrc a duc y chèsc per ti unì do ai bujèns de democrazia, per garanti la nformazion y l cuntrol da pert di zitadins sun l'atività dl Cunsèi, per mèter n droa chël iter democratich che tres azioms y reazioms mantèn n vita y viva la relazion danter litadèures y litei. Defrènc ie nce i mesuns per mèter n droa chèsc prinzip che i pruzedimènc sibe davièrc a duc: diretamènter, ulache i zitadins y i media possa se nuzé dla tribunes aposta per scuté su de cie che la va ntan la sentedes; ndiretamènter, tres la puscibltà de pudèi liejer do, nce te internet, ti documènc, tla relazioms, ti protoçoi stenografics y n.i. cie che l ie unì fat te Cunsèi y te si organns.

5.3 La descuscion

La regola generela dl dërt parlamenter ie la descuscion. Rujené deberieda de n problem, se rujené ora, lascé pro che duta la minonghes y prupostes de soluzion vënie purtedes dant y metudes a cunfront una cun l'otra, cialan tl medem tēmp de abiné ora cun ciuna la majera pert ie a una, chësc ie na regola y garanzia fundamentela de uni istituzion parlamentera. La descuscion o plu avisa se rujené ora ie un di mumēnc de majera mpurtanza tl pruzedimēt che porta pro a tò la dezijion. Ma per avèi n bon sistem muessel nce vester l balanz danter lascé pro de jì plu sot te n argumēt y l bujēn de ruvé ngalin nce a na dezijion. Acioche i lēures vede inant regularmēter y porte a n bon fin iel de bujēn che la rejons de uniun vede a una cun la funzionalità dl organn: n parlamēt mé ciaculon y che ne ruva a deguna contlujion ne n'ie segur de no n sēni de efizienza dla istituzions reprejentatives. I regulamēnc che uni istituzion se dà, y nsci nce chël dl Cunsēi dla Provinzia autonoma de Bulsan, scrij dant coche n miena de ruvé a una l plu sauri danter i nteresc cuntreres numinei dessëura dajan dant n valgun prinzijs n generel y regules avisa per la descuscion dantaldut n cont de tan giut che n rejona y chësc aldò dla cuestion che n à da traté. Coche bele dit iel udù danora avisa per uni cuestion tan giut che n possa rujené ntan la descuscion, che muda aldò dla mpurtanza dla cuestion nstessa (p. ej. plu giut per n dessēni de lege che per n documēt che cuntēn na dezijion sun la direzion pulitica a chēla che n à da se teni sciche na mozion o n orden dl di) y de tan inant che n ie tla descuscion (p. ej. plu giut per la descuscion generela de n dessēni de lege che no per la descuscion sun uni articul o per mudé n articul). Per uni cunselier/cunseliiera vëija perchël l regulamēt dl Cunsēi danora de rujené da 3 menuc sce la va de na mozion, nchin a 60 menuc per la descuscion generela dla leges dl bilanz.

N auter aspet che auza ora la defrēnces danter la sortes de descuscion ie ciuna persones o tan de persones che possa rujené pea. Sëuraprò a chēla persona che à purtà ite la cuestion possa de regula uni cunselier/cunseliiera y la Jonta provinziela tò la parola ntan la descuscion. Ma l ie nce caji ulache l possa tò la parola mé un n reprejentant/una na reprejentanta per uni grupa dl Cunsēi (p. ej. canche n à da fé ora i ponc al orden dl di) y l vën fat nsci na descuscion sciche de di limiteda. Te chisc caji – l ie belau for per cuestions sun la pruzedura – possa mé na pitla cumpèida de cunselieres tò la parola, un/una o doi/doves, che ie a una y la medema cumpèida che ie contra la pruposta n descuscion. Degun cunselier/deguna cunseliiera possa rujené zënza ti avèi damandà dant la parola al presidēt/ala presidēnta y l'avèi giapeda. L presidēt/la presidēnta ti dà la parola aldò de canche i se à nunzià tres l sistem eletronich. l/la cunselieres rejona stajan mpe y cialan de viers dl presidēt/dla presidēnta, i cumēmbri/la cumēmbres dla Jonta provinziela rejona ntant sce for stajan mpe y cialan de viers dla nduneda. Sce l cunselier/la cunseliiera che à giapà la parola ne n'ie nia a una, posson nia finé via o spusté l ntervënt per jì inant te n'otra senteda.

5.4 Coche l vën tēt la dezijion

Pernanche duc i cunselieres/duta la cunselieres che se à nunzià à finà de rujené ie la descuscion fineda via. L presidēt/la presidēnta ti dà mo la parola al reprejentant/ala reprejentanta dla Jonta provinziela y/o a chi che à purtà ite la cuestion acioche i posse fé si replica.

Canche nce chësc mumēt che fej mo formalmēter pert dla descuscion ie stlut ju, tolen pona la dezijion. N cēla de abiné ora ciuna che ie la minonga dla nduneda n cont dla cuestion o dla pruposta tratada.

Dan che l vën dat ju la stima possa i/la cunselieres te cër caji, p. ej. canche la se trata de n dessēni de lege o de d'autri documēnc che à la medema pruzedura, tò mo n iede la parola per fé **detlarazions de vela**. Te chēstes spiega i/la cunselieres si pusizion che i tulerà ite ntan la vela che vën do: a una, de contra, de se teni dainora, de ne tò nia pert ala vela.

Pernanche la detlarazions de vela, sce ududes danora, ie finedes, van inant cun l dé ju la stima. Acioche na delibera dl Cunsēi vele muessel vester la **cumpèida leghela** de cunselieres canche l vën lità. Chēsta cumpèida leghela ie, aldò dl articul 64 dla Costituzion, la maiuranza assoluta di cumēmbri/dla cumēmbres dla nduneda, chël uel di per nosc Cunsēi provinziel de 18 cunselieres. Sciche l ie usanza tl parlamēt – y tl

articul 81, coma 1 dl regulament dl Cunsèi provinziel vèniel fat referimènt avisa a chèsc – van ora da chèl che tla sentedes dl Cunsèi (ma nia te si cumiscions) iel danièura la cumpèida leghela y perchël ne cèlen nia do de ufize uni iede dan na vela. Ma uni cunselier/cunselièra possa do che l'presidènt/la presidènta à detlarà stluta la descuscion y dan che l'vèn dat ju la stima, damandé de cumpedé do sce la cumpèida leghela ie. Sce la cumpèida leghela ne n'ie nia chèla sposta l'presidènt/la presidènta la senteda al plu de n'èura o la stluj ju. Canche n se abina inò per ji inant cun la senteda do che n la à lasceda vester per l'tèmp udù danora o do che la fova unida fineda via per gauja dla cumpèida leghela che ne n'ie nia unida a se l' dé, velel inò la norma dl regulament dl Cunsèi auzeda ora dessèura, chèl uel di che n rata che l' sibe inò l' Cunsèi cun la cumpèida leghela per tò si dezijions. Tl regulament dl Cunsèi iel pona mo normes bèndebò avisa sun co calculé la stimes di/dla cunselières che se à damandà de cialé do la cumpèida leghela; sun co calculé la stimes di/dla cunselières che se à damandà la vela cherdan ora l' inuem o sucrèta, nce sce i ne tol pona nia pert ala vela; sun i/la cunselières che se à damandà la vela cherdan ora l' inuem o sucrèta y che ie nce te sala canche l'vèn cherdà ora per l' secondo iede si inuem, ma ne dà nia ju si stima. L' cuntrol dla cumpèida leghela ne n'ie nia n' pruzedimènt per si cont, ma sce n se l' damanda, vèniel fat tl' mumènt canche n' cumpèida la stimes dates ju pra la vela sun la cuestion o la pruposta trateda. Pra la **vela** dij i/la cunselières la sia tres n "sci", n "no" o "me tènìe dainora". L'vèn dat ju la stima te na maniera tlera da udèi auzan la man, a usc do che n' à cherdà ora l' inuem o n' sucrèt tres l' mplant eletronich (chèsc sistem ne va mo nia) o dajan ju na zedula da lité.

Per l' solit dan te Cunsèi ju la stima, auzan la man y tres l' fat che n' vèija la posizion tèuta, ti garantèscen al mandat parlamenter si trasparènza y ai litadèures l' cuntrol sun la vita pulitica n' generel y sun uni lità n' particular. Tla cumiscions iel mé lascià pro de **lité auzan la man**, ora che sce la se trata de fé ora sun n'cèries n'ternes (presidènt/presidènta, vizepresidènt/vizepresidènta y scrivàn/scrivana) ulache n' l' fej cun na zedula da lité. L' presidènt/la presidènta se joa dla manieres de di tlassiches sciche "Chi che ie a una auze la man", "Chi ie pa de contra?", "Chi se tèn pa dainora?". I/la secreteres de presidènza juda a cumpedé ora la stimes y l' presidènt/la presidènta cunedèsc dedò l' resultat. Tl' cajo de melsegurèza sun l' resultat dla vela fata auzan la man, possel unì damandà, debota do la cunedida dl resultat, de la fé mo n' iede. Sce l' presidènt/la presidènta ie melsegura sun l' resultat monce do la segunda vela passen via a lité cherdan ora l' inuem.

La regula normala de lité auzan la man possa unì mudeda te chèla **do chereda dl inuem**, sce almancul 3 cunselières fej na dumanda cualificheda. Chèsta vela vèn a se l' dé cherdan ora l' inuem de uni cunselier/cunselièra tl' orden alfabetich a scumencé da chèl numer che ie unì trat ala busca dal presidènt/dala presidènta. L' presidènt/la presidènta porta dant l' senificat dla stima da dé ju sun la cuestion o la pruposta trateda, dan che n' mèt man de cherdé ora i inuemes. Chèsc vèn fat normalmènter da n' secreter/na secretera de presidènza. Uni cunselier/cunselièra cherdà/cherdeda dij adaut si stima (sci, no, me tènìe dainora) o detlarea de ne tò nia pert ala vela. Pernanche n' à finà de cherdé ora duc l' prim iede, scumèncen mo n' iede a cherdé ora chèi/chèla cunselières che ne fova nia iló pra la prima chereda o che ne n' à nia respundù n' chèl iede. Pra la vela cherdan ora l' inuem vèn la cumpèida leghela ududa danora acioche la delibera vele bèn (maiuranza assoluta de chèi che fej pert dl Cunsèi) y abineda ora automaticamènter cumpedan chèi/chèles che à tètut pert ala vela, y njuntan, coche nunzià dessèura, la zifra de chèi/chèles che se à damandà la vela cherdan ora l' inuem – sce n' cajo che i ne n'èssa nia dat ju si stima – y ala fin mo chèi/chèles che fova iló ntan la vela, ma ne n' à nia tètut pert. L' ie mé una na cuestion pulitica per chèla che la vela cherdan ora l' inuem vèn scritta dant de ufize. L' se trata dla mozion de desfidenza contra la Jonta provinziela, l' ufize dla presidènza dl Cunsèi o i singuli cumèmbri de chisc. La gauja de chèsta norma dl regulament dl Cunsèi ie l' valor pulitich particular che na mozion de desfidenza à y sèuraprò che la ulentà y ala fin dla finedes nce la respunsabltà de uni cunselier/cunselièra, de chèles che l' ie de bujèn, ie da udèi ora tler per duc i/duta la litadèures.

La regula normala de lité auzan la man possa ala fin dla finedes unì mudeda te chèla sucrèta, sce l' ie na dumanda cualificheda de almancul 5 cunselières. Sce l' ie sibe na dumanda de lité cherdan ora l' inuem che una sucrèta tolen dant la vela sucrèta. La **vela sucrèta** vèn fata o cun na zedula da lité o se nuzan dl mplant eletronich. Danter chisc doi mesuns mèten tl' Cunsèi dla Provinzia autonoma de Bulsan per l' mumènt mé n' droa chèl cun la zedula da lité y perchël spieghen tlo dessot mé chèl. La vela mèt man partian ora a duc i cunselières/duta la cunselières na zedula da lité sun chèla che i à da fé na crèusc sun l'

cheder che cuntèn si minonga (sci o no), o lascian la zedula da lité ueta (dé ju na zedula da lité ueta uel di se teni dainora). Dedò chërda n secreter/na secretera de presidènza uni cunselier/cunselièra do l orden alfabetich y chisc/chèstes ficia ite la zedula da lité tla urna metuda su a mesa la sala dl Cunsèi. PERNANCHE n à finà de cherdé ora l prim iede duc, scumèncen mo n iede a cherdé ora chëi/chëla cunselières che ne fova l prim iede nia iló. I/la secreteres de presidènza se nota su chëi/chëla cunselières che dà ju si stima, cumpèida pona ora la zedules y scrij su l resultat dla vela sun n formular aposta, l sotscrij nce y ti l dà pona ju al presidènt/ala presidènta che cunedèsc ala fin l resultat dla vela. Sce la va de lité, numiné o fé l inuem de zachei per na ncèria da sèurandé, iel de ublianza lité cun la zedula da lité: te chësc cajo scrij l cunselier/la cunselièra sun la zedula da lité l inuem de un o de plu candidac, aldò dla stimes de preferènza che ie lascedes pro. Tla vela sucrèta iela avisa schiche pra la vela do cheredada dl inuem: l ie de bujèn dla cumpèida leghela acioche na delibra dl Cunsèi vele. Chël uel di che la maiuranza assoluta di cumèmbri/dla cumèmbres dl Cunsèi muessa vester iló y chësc abinen ora automaticamènter cumpedan chëi/chëles che à tèut pert ala vela y njuntan, coche nunzià dessèura, chëi/chëles che ne n'è nia tèut pert ala vela, ma che fova iló ntan che l univa cherdà ora i inuemes l segundo iede.

Ora dl **quorum struturel** che fossa la mèndra cumpèida de cumèmbri/cumèmbres dl Cunsèi che muessa tò pert ala vela (sce l ne n'è nia udù danora autramènter mienen tlo la maiuranza assoluta di cunselières/dla cunselières) iel de gran mpurtanza per la dezijions dl Cunsèi che l sibe nce l **quorum de cunsèns**, che fossa la cumpèida de stimes che ie de bujèn acioche na cërta dezijion vele nce. N chësc cont scrij l articul 82 dl regulament dl Cunsèi dant che "**Uni delibra dl Cunsèi vel pernanche l ie plu stimes a una che de contra, ora che tla materia y ti caji ulache l ie udù danora d'otra maiuranzes. Sce la cumpèida dla stimes ie valiva, ie la pruposta da ntènder sciche nia azeteda**". Chèsta regula vel nce per la cumiscions, ma iló iela nsci che sce l ie unfat n grum de stimes a una y de contra, ti vèniel dat l majer pèis ala stima dl presidènt/dla presidènta dla cumiscion. Te Cunsèi al incontra, sce la cumpèida de stimes a una y de contra ie valiva, porta chësc pro che la pruposta ne vèn nia azeteda (ora che tla dezijions dl Cunsèi tèutes ala fin de n pruzedimènt per cunfermé n lità/na liteda, ulache l vel la dezijion che ie plu de utl per l lità/la liteda). Nscila ne n'è chëi che se tèn dainora nia da tò n cunscidrazion ti conc che vèn fac per arjonjer la maiuranza che ie de bujèn per dé pro na pruposta. Chèsta ie na regula tipica dla pruzedures parlamenteres che vel nce tla Majon di Deputac y che vèn da na nterpretazion de n cër viers dl articul 64 dla Costituzione.

Aldò de chèsta nterpretazion ne n'è chël che se tèn dainora nia un che renunzia (al cuntrer de chi che detlarea de ne tò nia pert ala vela o de chi che lascia la sala dan la vela), ma l tol ite plu che auter na pusizion danterite, de n mez sci o de nia defin de no. L valor cuncret de si posizion sun l resultat finel depènd pona da coche i singuli/la singules se à detlarà, a una o contra la pruposta. L cunselier/la cunselièra che uel se teni dainora ne n'è da una na pert nia de contra che la nduneda feje si delibra, davia che l vèn cumpedà pea pra chëi/chëles che fej ora la cumpèida leghela, ma se tenian dainora ne judel dal'otra pert nia pea, ora che ndiretamènter, a furmé la minonga dla nduneda. Chèsta maniera de calculé la maiuranza che ie de bujèn per dé pro na pruposta porta pro che, sce na gran cumpèida de cunselières che ie iló se tèn dainora canche l ie da dé ju la stima, possa na pruposta uni azeteda nce mé cun puecia stimes a una, ma for sce l nen ie deplù de chëles de contra.

5.5 La funzion dl presidènt/dla presidènta

Ntan l pruzedimènt cumplicà de descucion y dezijion sun na cuestion ududa danora dal orden dl di, à l presidènt/la presidènta dl Cunsèi na funzion de gran mpurtanza. Ora di lèures danora de urganizacion y prugramazion dla nduneda, che vèn fac a una cun l coleghium di presidènc/dla presidèntes dla fraziions o te uni cajo do avèi rujenà limpea, ti spietel al presidènt/ala presidènta na funzion de gran mpurtanza ntan la descucion y dezijion de uni pruzedimènt.

L presidènt/la presidènta mèina y coordinea dut ntan la descucion y cèla de manteni la disciplina cun i mesuns udui danora. Al presidènt/ala presidènta ti spietel de ti dé y ti tò la parola a uni reladèur/reladèura, de ti la cumèter al reladèur/ala reladèura de teni ite i tèmps che l à a despusizion y de se teni al argument

sun chël che n ie tl lèur de rujené, de purté dant y de tò la dezijion sun cuestions de pruzedura, ora che ti caji ulache chëla dezijion ti spieta al Cunsèi.

Al president/ala presidenta ti spietel ntan la vela de purté inant la pruzedura suvènz cumpligheda (nce sce l ie de plu normes tl regulament dl Cunsèi a chèles che l muessa se tenì y che strènj ite si lidèzes de azion). La vela ie chël mumènt ntan duta la pruzedura che porta ala fin dla finedes ala delibera che ie da ntènder sciche la ulentà dl Cunsèi. L president/la presidenta dà dant l orden dla veles, tutan la dezijion sun ciuna cuestion che l ie da lité dant y sun ciuna do, y mèt a verda che dut vènie purtà a fin regularmènter.

6. I DÈRC DLA CUNSELIERES Y DI CUNSELIERES

Nce ti cunfronc di cumèmbri dl Cunsèi dla Provinzia autonóma de Bulsan vèn a valèi la regula tipica dla democrazia reprejentativa, conseguinta al articul 67 dla Costituzion y defineda tecnicamènter cun l inuem **“pruibizion dl mandat imperatif”** o **“mandat liede”**. Chèsta pruibizion, o sce n uel la tlamé te na esprescion positiva, chèsc cumandamènt o prinzip, vèij danora che la conseliera o l conselier, che reprejentea duta la populazion dla Provinzia de Bulsan y no mé si litadèures o grupes de nteres de uni sort (lobbies), ne ie lià a deguna maniera a ndicazions de coche èl o èila dassèssa dejèujer si mandat, ma i ie liedesc y ndependènc, ènghe sce i se tulerà, sambèn, a cuer de se nciariè di bujèns y dla esigènzes particuleres de si litadèures. N basa ala pruibizion dl mandat imperatif ne ie la conselieres y i conselieres provinziei nia respunsabli politicamènter per l tèmp dla dureda de si ncèria. Tl urdinamènt giuridich mancia defati defin i strumènc per pudèi fé valèi si respunsabltà politica (tres, p.e., la revucheda dl mandat):

La conselieres y i conselieres provinziei, gòd, sciche i cumèmbri parlamenteres, de na cèrta **imunità** limiteda, n basa a chëla che èiles y èi ne muessa nia respuender dla minonghes purtedes a esprescion o dla stimes dates ju ntan l eserzize de si funzion. La rejon de chèsta garanzia persunela ududa danora per uni conseliera y conselier tl'esecuzion de si funzion (no mé tla sales dl Cunsèi, ma nce tla sozietà) ie tlera: n uel ti garanti ala conseliera y al conselier la plu ampla liedèza de valutazion y de dezijion tl'eserzitazion de si mandat, zènza che èila o èl muesse se temeì che na minonga purteda n iede a esprescion o na stima data ju posse cumpurté respunsablteies (zeviles, penales, aministratives, disciplineres, patrimonieles). Chèsta imunità vel, per rejons tleres, nce do la fin dl mandat.

La conselieres y i conselieres giata na **ndenità** fisseda cun lege (tl mumènt mo cun la lege regiunela dl 26 de fauré 1995, n. 2). Chèsta ndenità y i autri paiamènc udui danora dèssa seguré da una na pert la ndependènza economica dla conseliera y dl conselier (la/l defendan nsci da nfluenzes o prescions da dedora) y, dal'otra pert, lascé pro che la persones litedes posse eserzité si mandat te na maniera prufesionela y durèivla dedican al lèur tl Cunsèi provinziel (y al lèur tl Cunsèi regiunel, ajache i la conselieres y conselieres provinziei à nce la ncèria de conselieres dla Region) la majera pert de si tèmp.

7. LA UBLIANZES DLA CUNSELIERES PROVINZIELES Y DI CUNSELIERES PROVINZIEI

La conselieres provinzieles y i conselieres provinziei ne à nia mé dèrc, ma nce ublianzes. Chèstes se porta pro dala desposizions spezifiches cuntenides tl Statut de autonomia y dantaldut ti regulament dl Cunsèi provinziel de Südtirol. Chisc regulea duta l'atività dl Cunsèi provinziel de Südtirol y si organs. Prima, almanco tl orden de tèmp, ie la ublianza dla conselieres y di conselieres nueves chëla de **dé ju l juramènt**. L juramènt (la conseliera y l conselier jura fedeltà ala Costituzion) ie defati na cundizion ndispensabla per dejèujer la funziions de conseliera o conselier. L juramènt vèn normalmènter fat n la prima senteda do la veles. Sce per vel mpedimènt giustificà ne èssa na conseliera o n conselier nia pudù juré tla prima senteda, vèn l juramènt fat dadedò, n ucajian de si prima partezipazion ai lèures dl Cunsèi. La conseliera y l conselier à po l duvier mpurtant de **partezipé a duta la sentedes dl Cunsèi y di autri organs te chèi che èila o èl ie unic cherdèi a tò pert**. Sce èl o èila ne pudèssa per vel' rejon nia tò pert a vel' senteda per gaujes persuneles o per adempli a d'autri duvieres istituziunei de mpurtanza,

muessi giustificché si assènza ti l fajan al savèi danora ala Presidènta dl Cunsèi o dl organ nteressà (p.e. na cumiscion).

Na lingia d'autri duvieres possa unì definei "regules de cumpurtamënt": l ie duvieres che à l fin de segurè l orden ntan la sentedes dl Cunsèi provinziel y de si organs y de garanti ala conselieres y ai conselieres che les/i posse eserzitè si dèrc cun liedèza. Y propi perchël vèij l regulamënt ntern dl Cunsèi danora la ublianza de n cumpurtamënt che sibe for sciche l se toca y adatà ala denità y al bon inuem dla istituzion per schivè l disturb dla sentedes, la pruvocazion de tumult o dejordens, l se purté pro de rebec o azions viulentes y nce l'adurvanza, a usc o per scrit de esprescions ufensives o urdeneres.

Ciuna **straufonghes** ie pa ududes danora per la conselieres y i conselieres provinziei che ne respetea nia chèsta regules?

- Na prima sort de straufonghes ie lieda al duvier dla conseliera o dl conselier de nformé l president o la presidenta de na cumiscion uni iede che èila o èl ne po nia tò pert a na senteda. La straufonga ududa danora do trèi assènzes nia giustificchedes ndaloauter ie la destumènza dla ncèria de cumèmbri dla cumiscion. Chèsta straufonga ne ie nia ududa danora ti caji de assènza nia giustificcheda dala sentedes dl Cunsèi provinziel, nce sce la vèn dant plu suènz, davia che la ncèria ti ie unida sèurandata ala conselieres y ai conselieres dai litadèures y dala litadèures y perchël ti respuend i cumèmbri dl cunsèi provinziel mé a chisc.
- D'otra straufonghes possa unì aplichedes diretamènter dala Presidènta dl Cunsèi ai conselieres y ala conselieres sce i/les ne respetea nia una dla normes dl regulamënt ntern che garantèsc l mantenimènt dl orden ntan la sentedes. Chèsta straufonghes ie: l'esortazion ala conseliera o al conselier de usservé i tèmps de ntervènt o i argumènc de discusion tl cajo che chiche rejonà ne tènne nia ite i lims metui dant o sce èila o èl desviessa dala tematica tratada (do doi iedesc che la Presidènta ti l'à cumetuda zènza resultat possela ti tò la parola a chèla o a chël che rejonà) y la chereda dla conseliera o dl conselier, la/l tlaman cun si inuem, tl cajo che èila o èl disturbe la dejèuta regulara dla senteda ti tulan la parola a chiche rejonà iust, ciaculan cun d'otra o d'autri conselieres o te uni cajo sce la conseliera o l conselier se cumporta a na maniera da disturbé la bona dejèuta di lèures dl Cunsèi. Sce na conseliera o n conselier ne lascia nia de disturbé l orden dla senteda, scebèn che l ti ie unit cumetù doi iedesc de la finé, possa la Presidènta dl Cunsèi cumandé l'espulsion dala sala per l rest dla senteda y, te caji particularmènter grieves, la zensura. Chisc pruedimènc possa unì adotei ndependentmènter dal fat che la conselieres y i conselieres ie bele unic cherdeì al orden, canche na conseliera o n conselier gauja tumult o dejordens o sce i vèn a se dé. La zensura cumporta la pruibizion de azes ala sala per la senteda suzessiva y per na cumpèida de sentedes suzessives stabilides dal Cunsèi, te uni cajo per nia plu che de n dut cater sentedes.